

FEHÉR FERENC:

Egy kocsi dinnye

(Elbeszélés)

Olyan keményen tűzött a nap, s úgy átforrósította a téglából rakott járdát, meg a kiskapu cementezett küszöbét, hogy a reggel óta ott ricsajozó utcabeli gyereksereg végtére is tanyát változtatott.

— Gyerünk a Berkiék kapujába! Ott jó hűvös van! — hallatszott be egy gyerekhang.

— Mért nem mentek inkább az epresbe?! Itt esz a magatoké reggel óta, beveritek még egyszer azt a kiskaput...

Ezt meg Maris néni tartotta szükségesnek odaröppenteni az imént vezénylő gyerekhangnak, de csak úgy, rohantában, mert az az ember ott kint a dinnyeföldön már ugyancsak tekintgethet a dülő vége felé.

— Húzzál, fiam, egy vödör vizet, hogy avval is hamarabb legyen, mert már így is kikapok apád miatt— . mert az is azt szeretné, ha állandóan a nyomában volnék. Vagy kiviszed neki inkább te, édes gyerekek?

— Kiviszem, édesanyám! — vetette oda Péter a szavakat a szalmakazal tövéből, ahova a jóelőbb elhúzódott, hogy megnyírja a két kutyát. Mit is kezdett volna egyebet az idejével? Lusta forróságú, levélkókasztó, júliusvégi nyárdélután van, amikor sehogyan sem található neki megfelelőbb munka a ház körül. Igaz ugyan, ott van az udvar végében a trágyadomb, amit széttúrtak a malacok, meg a léckerítések is hiányosak, de hát ez már inkább csak az apja keze után áhítozik. Nem megy ez önála úgy... Vagy olvasson? Ezen a rekkentő forróságon...? Hisz a szobában feje tetején áll minden, úgy vannak az ágyak, ahogy reggel kibújtak, előbb rendet kellene csapnia. Mert Péter szereti, s ennél fogva ő maga is megteremti a rendet. Az imént azonban megakadt a szeme ezen a két szenvedő jószágon...

— Mit csinálsz te ott, fiam, jaj, ne vesződj azokkal az állatokkal, megsülsz ott a szalma közt. Húzzál inkább egy kis vizet, ha akarsz!

A Kadariék barackosa felől forgószél surrant át a léckerítésen, beleborzolt a trágyadomb körül tenyésző seprőkóróba és felkavarta Péterék körül a szalmatöreket, aztán átsergett az utcai deszkakerítésen és elszaladt az utca hosszán.

— No, eredj! — lódított egyet Péter a félignyírt kutyán és felemelkedett, az meg társától követve elszégyenkezett a kisház tövibe, az eresz alá fektetett hűvös cserepekre.

— Mehetek, édesanyám!

— Várjál, fiam, csak még leterítem valamivel a kosarat, ne vigyed már úgy az utcán, vigyázz ki ne lötykölődjön a leves, a só papírban van.

Maris néni Péter kezébe nyomta a kosarat.

— Iparkodj velem, gyerekek!

— Mért nem maga viszi édesanyám? — kérdezte az óriástermetű, olajosruhás Jóska, aki az imént érkezett meg a munkából. Mintha csak azt mondta volna: nem az öcskös kezébe való már az a kosár, mi lesz, ha meglátja valamelyik diáktársa?

— Elviszi ő fiam, nem olyan ó, úgy-e, gyerekek?

— Így bár nem kap ki édesanyám, — háritotta el ügyesen a hizelkedést Péter és máris kilépett az utcára.

A Berkiék hűvös kapujában csend állt be egy pillanatra, ahogy megpillantották a gyerekek.

— Szerbusz, Petyi! — énekelték át neki elnyújtottan és a kis szemük csak úgy sugárzott a naptól meg a sok kacagástól.

— Szerbusztok!

Péter mosolyogva és kissé leszegzett fővel megindult a földek irányában, melyek ott kezdődnek mindjárt, ahogy véget ér és a düllóútba kanyarodik az utcájuk.

— Viszed az ebédet, Péter? — rezzentette fel Bori néni hangja a túldalról. A sötéttel elhúzott faltövet csapkodta a portól.

— Viszem, Bori néni...

— Hát úgy is köll, fiam, segítetek az öregeknek, elkelve már nekik is egy kis pihenés.

Bori néni idősebb, meddő asszony, széles, polcos csípőkkel és az istentelen forróságban alig piheg látható tokájával, de jobb dolga nem akadna, mint hogy a port csapkodja a falról, amit a szalmáskocsik kavartak fel napközben.

— Hogy van a Ferenc bácsi?

— Elég gyöngén, — enyhült meg Bori néni melegtől eltorzult arca a kérdésre — elég gyöngén, nem való már az ő kezébe a kasza, oszt ő vágta le mégis azt a kis búzát, meg még a géphez is elment... Hát csak vigyed azt az ebédet, mert már biztosan várja apád!

Péter hosszú léptekkel kanyarodott el a sarkon, iparkodott előre odaköszönni az öreg Bartus kocsijának, aminek a nyikorgó, pattogó kerekei alól füstölögve erjedt fel a por.

Az apja már messziről észrevette, bebújt a nádkunyhó ajtaján s a zöld csattosüvegből az acelas földre lötykölte a felforrított vizet. Közelve látta, hogy a töröttnyelű cirokseprővel elcsapja a dinnyemagot is, amit bizonyára a katonák köpködtek szét a kunyhó előtt, akik a kövesről be-betérnek ha a magazinból jönnek-mennek. Mikor már a pörkölt levelű, zöldbabbal szegélyezett kis úton lépegetett, az öreg dinnyecsész felegyenesedett és hogy valamit csináljon mégis, kihúzta az ingderékot és az arcát törölgette vele. Köhintett is egyet-kettőt, de ez a hang elfulladt a szomszédos kukoricások falában.

— Jónapot, édesapám!

— Adjonisten, fiam! Te hoztad ki?

— Én.

— Mit főzött anyád?

— Nem is tudom.

— Hát nem ettél?

— Majd aztán...

— Gyere velem, úgy látom, anyád neked is tett kanalat.

Letelepedtek a tányérrózsák hűvösébe. Péter segített előszedni az ételt, bableves volt krumplival. Az apja előbb neki öntött, a süreijéből pedig az evőkanállal kotort a tányérjába. Lassan kanalazták az ételt.

— Voltak máma?
 — Csak két katona. Piaçra köll vinnünk holnap, szóltam már a Bartusnak, itt ment el a düllön.
 — Majd segíték fölrakodni a kocsira...
 — Jól tennéd, fiam, de korán köll kijönnöd.
 — Nem baj.
 Csörrentek a kanalak.
 — Nem akar eső lenni, fiam.
 — ?
 — Megégnek a kis növendékdinnyék. Meg a kukorica is...
 Elővette a dóznit.
 — Rágyujtasz?
 — Inkább az enyémből. Készek...
 — Nagyon gyöngö! — Köhögtet...
 Aztán mégis odanyult a dobozhoz, amit Péter gyors igyekezettel előhúzott rövid nadrágjának a zsebéből.
 — Nézd a!... — korholta magát az öreg, röstelkedve, mert nem tudta vastag ujjával kicsípni a cigarettát.
 Péter segített rajta. Megmorzsolgatták és rágyujtottak.
 — Elmúlik ez a nyár is, fiam.
 — El...
 Mind ketten a cigarettájukat nézték.
 — Mintha most jöttél volna haza.
 — És nem is csináltam semmit.
 — A tied a tanulás...
 Felhő árnyéka szaladt a kukoricásokon. Egy veréb csipegette hangos csörkoppintásokkal a magokat valamelyik tányérrózsán a kunyhó mögött.
 — Jön a Beke Verka a gyerekeivel, — mondta az öreg és utolsót szítt a szipkába helyezett cigarettán.
 — Tényleg, — kapta oda tekintetét a fiú.
 — Hasadt dinnyén, kihányáson élnek már aratás óta. Így van ez, ahol nincs ember a háznál.
 A mezítlábas, csontos asszony összegöngyölgetett zsákot lóbált a kezében és terelte maga előtt a három kicsinyét.
 — Megfog-e a kútya? Jónapot! Józsi, ne nyulj ahhoz a dinnyéhez, mert leverem a kezéd. Megértted? Péter, de megnőttél, hallod-e? No, Kaszás bácsi, embert nevelt mind a három fiából!
 — Hagyjad csak őket, Verkám, ilyenek voltak a mieink is, a gyerekek az mindenhez hozzáér, — háritotta el Kaszás bácsi az asszonyi politika fondorlatát, de az, hogy a veréblábú kisgyerekeknek a védelmére kelt, jólesett az anyának.
 — Válassz, Verkám, de most nincsen hasadt...
 — Nincsen? — álmélkodott el Verka s már le is hajolt. — Pedig ezek a gyerekek azt szeretik. Úgy eszik azok, mint a kismalacok...
 Itt Péterre kapta a tekintetét, aztán kivágta magát.
 — Ettől nő a has, úgy-e, kislányom?
 Nevetett hozzá, szintelen nevetéssel. Sergette, forgatta a dinnyéket. A nagyobbakhoz hozzá sem nyult. Két lábát szétterpesztette hajolás közben, úgy hogy a pufók, lustácska Gizi közéjük telepedett. Tömpe ujjacskáival mindenáron meg akart bennük fogózni, de ez nem sikerült neki. Ezért hát fellebbentette Verka lelógó ruháját és elől kikandikálva ránevetett a dinnyékre.

— Hova mászol már te is? — tette arrább ingerülten az anyja. A kislány elpityeredett. — Hát akkor számítsa meg ezeket a kis hasasakat, oszt hadd menjek. De most nincsen nálam pénz...

— Mikor kérdeztem én azt tetőled, Verkám? — lépett előbbre az öreg és becsülettel fölmérte a félregörgetett portékát.

— Legyen másfélre egyre-másra! — mondta ki az értékelést leeresztett, csöndes hangon, úgy hogy az asszony érthetett belőle. Érti is ez a szegény asszony, nagyon jól megérti, el is szorul tőle a torka, nem szól semmit, csak elteríti a zsákot, ami nem is zsák, csak lyukas csalánpokróc.

— Rakjad bele, Józsikám!

Az enyhe anyai szóra szökken a legnagyobbik, durva szóra nem ugrana olyan szívvvel, az már bizonyos. Már indulnak is.

— Józsi, fogd a Gizi kezét, köszönjetek szépen. Feri, nem gyüssz vissza mindjárt! — ezt a kisebbik fiúcskának kiáltotta oda, aki előrerúg-tatott a dinnyeföldről kivezető úton.

— Minden jót, Verkám!

Néztek utánuk, apa és fia, míg el nem kanyarodtak a düllön.

— Megyek én is, édesapám.

— Csak eredj, fiam. Vigyél be egy kis dinnyehajat a kocáknak.

Tolta a dragacsot kukoricások és felborozdolt tarlok között. Otthon siránkozva fogadta az anyja.

— Látod, fiam, megint elment a Jóska, én nem tudom mi lesz ezzel a gyerekekkel.

Péter lehajtottá ültében a fejét és hallgatta, hallgatta.

— ...Tehetek én róla, fiam, hogy így vagyunk? Várhatna még avval a lánnyal, most ért haza a katonaságtól, még se inge se gatyája. Köll most az a lakodalom? Tudom én, bántja az is, hogy most is a te inged köllött fölvennie, szégyenli az előtt a lány előtt, de te is az övébe jártál, mikor odavolt, mégse vette le senkise rólad. Hogy is mondjam meg apátoknak azt a lakodalmat?

Ruhája aljába temette az arcát.

A temető felé néző ablaknál háttal állott Péter, de nem tudott ott sem megmaradni. Hiszen csak ha szólni tudna, de nem tud. Bement az utcai szobába és ráborult az asztalra. Alkonyodott és most olyan volt a két szoba, mint két koporsó, amikben egy-egy szabadulni nem tudó, megvert lélek viaskodik, de még csak jelt sem tudnak adni egymásnak.

— Mi az, már megint rí! — hallotta Péter a szomszéd szobából. Az idősebbik testvér volt, a Géza.

— Avval ugyan nem segítenek semmit. Már se hall az ember. Ha hazagyüvök, egyik erre, a másik arra, mintha virrasztának valakit...

Csend.

— Ahogy eddig áldoztunk a fiatalúrra, majd meglesz ezután is, nem lehet neki oka panaszra...

Péter ott bent megvonaglott és hosszú ujjával beletúrt a hajába. Anyja ijedt sepegését hallotta. Nem bírta tovább, felkapta a ruháját és kilépett az utcára. A sarkon gyerekek ültek. Nem ismerték meg, csak a Beke Verka Józsi gyereke, aki a kocsma felől szaladt vele szembe. Megtorpant előtte.

— Jóska, itt az öcséd! — terelte rá bátyja figyelmét a Bagi Péter, aki a bolmáni harcokban hagyta ott a félszemét.

Mindnyájan rámeredtek.

— Te vagy az, öcsikém? Hozzatok neki széket, gyerekek! — mosolygott rá részegen Jóska és ettől a mámorban felolvadt, széles mosolytól nem lett derűsebb a Péter arca.

— Mit iszol, öcsikém? Fekete úr! Egy bort az öcsinek!

A sánta kocsmáros azonnal mozdult, Péter hiába tiltakozott.

— Nem akarsz velünk inni, öcsikém? Ne félj, ezt nem látja a tanárúr...

Mindnyájan felnevettek, csak Péter nem.

— Nem azért jöttem — mondta vörösödő arccal.

— Tudom, kisöcsém, tudom — bólogatott Jóska akadozó nyelvvel — én se azért vagyok itt, de ha már úgy fölvergött a kisasszony, hát iszunk rá egyet, nem igaz, fiúk?

Ittak. Péter emelte le leghamarabb szájáról a poharat. Nézte a bátyját csendes, szomorú szemekkel, akinek összezsikordult a foga valamitől és megingatta a fejét, mintha nem értene valamit.

Péter belekarolt.

— Mehetnénk haza, Józsikám!

— Haza? — nézett amaz az öccse szemébe. — Hát te szeretsz otthon?

A kérdés fenn akadt az asztal fölött, a Bagi Pista a homlokára lökte a sapkáját és valami káromkodás félét röppentett ki a száján.

Péter szeme lassan lesiklott Jóska arcáról, le a bátyján feszülő ünneplő ingére, aztán a kocsmá padlójára.

— Hát nem bánom, most az egyszer... Tudod, azért nem vagyok részeg, öcsikém, nehogy azt hidd... Fekete úr!

Fizetett. Alig tudta visszagyürkélni a papírpénzt, mert nem találta a zsebet.

— Maradjatok még az istensígit, Péter komám, ne szaladjatok el mindjárt! — tartóztatták őket a legények.

— Nem, mi most elmegyünk az öcsivel, — csökönyösködött Jóska és az arca fehér volt, ahogy felemelkedett.

Péter támogatta hazáig.

— Ej, ej, gyerekek, hát ilyet köll csinálnod, mit szólnak a népek, ha így látnak? — jött eléjük Maris néni és majd elveszett Jóska mellett az udvar sötétjében.

— Bánom én, hogy mit szólnak! — fakadt ki keserűen Jóska és bebukva a küszöbön lehuppant a kemence melletti padra.

— Dehogy nem bánod, dehogy ne bánod — ismételtette az anyja, mert hogy nem tudott mást mondani.

— Ugyan hagyja már maga is, — vágott közbe Géza nyersen — nem látja, hogy egészen elvette az eszét az a kis béka! Oszt ha elvered azt a kis kereseted, akkor jobb lesz, azt hiszed?

Jóska felnézett amarra, olyan, de olyan kemény pillantással, hogy az már szinte nem is részeg ember pillantása volt.

Géza ezt nem állhatta, felugrott, szinte letépte a lepedőt az ajtóról, ahogy kimenekült a szobából.

Péter fásultan hullott ágyába az utcai szobában. Kint szipogott az anyja, látta az árnyékát, ahogy kendőt terít az ernyőre, hogy annak fénye ne nyugtalanítsa az alvó Jóskát.

Az utcai ablakoknak csörrenve ütődtek neki egy szélroham nyomán az akáclevelek. Nemsokára megjött a vihar. A villámok fénye zöldes vörösre festette a falakat meg az öreg bútorokat. Aztán zuhogni kezdett az eső.

A szomszéd szobából semmi nesz. A vihar elfojt mindent — a szegénység holt pihegését, a bátyja horkolását és édesanyja égiekhez esdeklő, együgyű fohását.

Ilyenkor van az emlékezések ideje, ez az idő az, amikor a jelent olyannyira az elmúlt órák és évek hangulatmérőjével érzékeli Péter, mintha a most elfutó pillanathoz semmi se lenne, mintha mintha hosszúnak tűnő ujjait sem ő pihentetné a suba szórén, hanem valaki más, egy régi-régi fiúcska, gyermek, aki visszajön valahonnan az utcák mélyéből és belekutyorog incegszék alakjával az ablakba.

Locsog a fal tövében az áradó víz, mint vihar után előbújó asszonyok rejtelmes hangáradata a falak tövében. Minden visszaidézi most Pétert a falu színe elé s felfokozott lelkiizgalommal vág bele érzékésébe régi napok emléke, amikor káposzta palántálásból zavarta őket haza az ítéletidő és az ujjai között felszökött a sikamlós, puha sara a düllőutaknak.

Valamelyik háztetőről pattogva sodorta le a vihar a cserepeket. Péter az apját látta, mint kapaszkodik bele az öreg görcsösen a magamelte kunyhó falába ott kint a szabad ég alatt, míg elviharzik felette a felhőszakadás.

Alig vette észre, hogy elállt a vihar, hátára fordult, kezét összekulcsolta a feje alatt. A hajnali ébredésre gondolt. Előre megcsapta a reggeli rendtlenségben otthagytott szoba jólismert hangulata. Hallotta anyja sovány kacsáinak megszokott lármáját az udvar mélyéből. Buksi ott fog feküdni a muskátlik tövében és bent nem lesz senki, csak a sívárság, a vigasztalan szegénység. Az édesanyja már nem lesz otthon. Az ágya mellett, a széken ott lesz még az estéli cseréptál az ólomecettel meg a rongyokkal, amikkel fájós bokáját borogatja esténként. Elbicceg akkorára valahová az ő sosem kérdezett útjai közül, hogy a Jóska is elhiggye, ha munkábamenésre ébred, hogy lám, nincs semmi baj, elfelejtett és megbocsájtott mindent, ismét megy értük. Neki ott lesz az asztalon a félliter tej, mert annak meg kell lennie.

Péter belemarkolt a suba szórébe. Hát itt ő már sosem változtathat? Úgy kell valahol összeesnie az anyjának az utcán, örökké menetelő, halk katonájaként a szegénységnek? . . . Úgy érezte, hogy most gyönyörűségesen szép lenne, ha bejönne a szobájába, odaülne az ágya szélére, mint régen, gyerekkorában és ő megtenné azt, amit sosem tudott megtenni. Tenyerébe venné az arcát és megsímogatná. Elmondaná azt az egyetlenegy, húsz év óta készített, formálgatott mondatot, amit négy kemény, konok férfi helyett kell egyszer elmondania: Édesanyám, mi szeretjük magát, csak ostobák voltunk és szégyeltük ezt eddig megmondani . . .

Az utcán megszűnt minden nesz. Az esővíz lefolyt mind a tetőkről és valahol már elsőt kukorékoltak a kakasok.

Maris néni valóban a legkorábban ébredt. Elment helyet foglalni a dinnyének a piacon, mert korán megérkeznek az adai meg a moholi termelők s aztán már csak valahol a templom felé, a Pista bácsi bódéjánál szoríthatnak maguknak helyet. A zsákokat hajnalban elteríteni a piac téren, ez az első. Aztán barátságosan szólni pár szót az öreg, rokkantlábú helypénzszedőnek, ezt se szabad elfelejteni. Maris néni tudja, mit kell tenni, nem először csinálja. Most már csak ott áldogál a Péter régi kis-kabátjában a volt zárda épülete előtt.

— Gyűnnek már az enyémekek! — szól oda a szomszéd kofaasszony-nak. — Jaj, szegény gyérekem, így múlik el a szép szabadsága...

— Tán katona...?

— Á, dehogy! Ez a legfiatalabbik, amelyik iskolába jár, felső osztályokba.

Amaz elhúzza a száját és elismeréssel bólint.

— Ja úgy...

— Nem is tudja az, Etus, hogy járjon a kedvibe az embernek. Olyan gyerek az... Megtesz nekem mindent.

— Hát ha má tanítatják!

— Jajaj, a másikat is tanítatják, mégse ilyen, nem azért, hogy enyém, de kiválik ezer közül is...

— Hát így van ez, — bölcselkedett az Etus nevezetű asszony tartózkodóan, mivelhogy neki is van gyereke.

Az öreg Bartus szabályosan odakanyarodott Maris néni portájához.

— Előbb a nagyját, fiam! — szól fel Maris néni a kocsira.

— Péter, ugorj csak le, majd én adogatom! — komandérozott az öreg Bartus.

Úgy is lett. Szabályos kis dinnyehalom kerekedett a teherből.

Maris néni félrevonta Pétert.

— Eredj, fiam, lesd meg, mennyiért adják amazok, hogy tudjuk mihez tartani magunkat...

— Jóreggelt, Terusom! Hogy vannak a gyerekek — kiáltott oda a megelénkült piaci népség között magát előre fúró piroskendős menyecs-kének. — Dolgozik-e már a Dezsőd a malomba?

— Má hogy dolgozna, mikor nem dolgozhat. Ilyet még az isten se látott. Leszerelik a malmot, hát most képzelje, oszt elviszik le Szerbiába, hát most menjen le oda az ember, én meg bolonduljak meg itt ezzel a három gyerekkel. De már megyek, zöldséget akarok a levesbe...

— Hát mé nem mész le te is, az uraddal? — kiáltotta utána Etus és ismét kacagott, egészségesen, amit Maris néni arra se érdemesített, hogy megválaszoljon, mert az már olyan bolondság volt. A piroskendős meg már nem hallotta.

A dragacsokon csöszködő, portékájukat kínálgatás nélkül őriző asszonyok, akik nem is termelők, mint Maris néni, csak a kertben megtermett veteményféléből akarnak egy kis pénzt csinálni, odakapják a fejüket az Etus nevetésére, értetlenül, hogy hát ugyan mitől olyan nevetős a kedve amannak, mikor még érintetlen előtte minden. Aztán tovább gubbasztanak. Egy tiszta feketébe öltözött, keménykendős nénike tiszta csíkos szalvétával elcsap a szolanna fölé, amit az ég tudná megmondani, hogyan őriztek meg aratás utánig.

Nehezen indul a piacolás, pedig a nap melege már levetteti Maris néniel a fia kabátját. Nem tart soká ez a várakozás, mert lám, ahogy az első vevő lehajol kavargatni a dinnyéket, úgy rajzanak oda a többiek is, mintha ott valami csodálatos dolgot kellene megszemlélniök. Maris néni már Péter felé tekintget, mert elhúzzák a dinnyét különben, nem lehet száz felé a tekintete. Végre itt a gyerek. Újság a zsebében, azért késett ennyit. Kimagaslik az asszonyok seregéből, fején rossz micisapka, mert nem számított arra, hogy itt marad a piacon, s uramisten, a lábán sincs semmi, de erre most nincs idő, hogy ezt Maris néni megokolja azok előtt akik előtt meg kellene okolni. A gyerek meg lám, nem zavartatja magát, szedi a pénzt meg visszaad, pontosan, csak magában számolva az árat, amit odamond s aztán türelemmel kivárja, hogy a öreg Bagó Juli néni utána számoljon míg nem kimondja:

— Annyi az, gyerekem, éppen annyi... — és szokatlan sokáig babrál a zsebkendő csomóján, amiben a papírpénz van összehajtogatva. Mert közben meg kell mustrálni azt a legénykét, melyik is lesz a három közül. Fúrja a kíváncsiság Juli nénit, hát nem tudja magában tartani, kimondja:

— Úgy-e, Marisom, ez a fiad a Jóska, aki a lakatosmesterségbe van?

— Nem, nem, Juli néni, — hangzik az érzékenyedett válasz, mivel-hogy a Jóska nem is a lakatos, hanem mehanikus és ezt illene tudnia a Juli nélinek. — Ez a Péter fiam, a diák, csakhogy így van, mert segített nekem a lepakolásban.

A rövidke szó, hogy diák, lezár mindent. Ezt is akarja Maris néni. Tudja ő, hogy a kis unokalánya miatt van ez a nagy kérdezősködés.

Juli néni olyanformán nyúl reszkető kezével a két cserhajú sárgadinnyéért, mint aki bánja már, hogy megvette, vagy báris oktalanságnak érzi, hogy nem alakdott meg rájuk.

— Deák, méghogy deák, nohiszen... — duzzog értetlenül Juli néni elmentében, mert hát micsoda deák lehet a mezitlábás nagy kamasz-sza?... Az a Maris is jobban tette volna, ha ki se ejti a száján azt a szót, mert hogy csak a gyereket kisebbíti vele. — Méghogy aszongya deák! — kuncog már jóízűen, meglegedetten a tudattól, hogy így járt a Maris a legkisebb gyerekével.

A kiselejtezett apróságok hevernek már csak a piac kövezetén. A templom felé eső piaci résznek már nekiállította a vesszőseprőjét a Kis Péter Antal felesége. Szidja a népeket az eldobált dinnyehéjjak miatt. Hogy mennyire nem tudnak rendet. A haja kusza fonatban, csapkolódik a kendője alatt, mintha nem is az övé volna. Cipőfűző darabkával van átkötve. A lányának tiszt udvarol. Csak vele táncol a tiszt otthonban. Göndörhajú, szép szálás fekete legény. Antal bácsi szerint montenegrói, ott vannak olyanok. Nem is néz másra a Juca. Várja, hogy megkéri a kezét. Kis Péter Antal felesége is azt várja. Csak a göndörhajú fekete legénynek nem sietős, ügylátszik. A Juca épp most jön valahonnan. Csinosan van öltözve. Táská a kezében. Látszólag haragos. Beharapja az alsó szájaszélét:

— Megmondtam már, hogy apa söpörjön. Mit szól a Gyorgye, ha megtudja?

Az öregasszony beissza a szemével.

— Tudod jól, kislányom, hogy apa nem ér rá...

— Hát csak söpörjön, tegyenek tönkre teljesen... — nyöszörgi Juca, mert tudvalevő, hogy gyengék az idegei. Aztán felveti a fejét, hogy a szőke hajkorona megvakítja az öregasszonyt aki a seprőre támaszkodik. Juca ellibben s az anyja úgy kap utána, nyitott tenyérrel. Mondana valamit, de már hiába. Juca csak megy, megy s Kis Péterné megbolygatott egyensúllyal néz a nyomába.

Már a Maris néniék felé jár a motollája. Más esetben szólna valamit, bár annyit, hogy hát te Maris mire vársz evvel a pár dinnyével, vagy hasonló, de most hallgatagon végzi a hivatását. Söprőget, de csak nagyjázza.

— No gyerünk mi is fiam! — mozdul meg Maris néni, aztán gondol egyet.

— Hallja ke, Örzse néni!

Kis Péterné felbámul, de csak félig egyenesedik fel.

— Itt ez a pár dinnye, vigye ke el, odaadom olcsón.

Örzse néni most már egészen kiegyenesedik. Az arcán szinte kismulnak a ráncok attól amit mond:

— Hát mit gondolsz te, Maris, mért vinném én el azt amit már mások itt hagytak? Vett az én kislányom még reggel, nehogy azt gondold hogy tán nem vett!.. ,

— Jól van no, — hökken meg Maris néni és a kosárba rakja a portékát.

Megkerülik a kendergyárat a falu szélén, hogy hamarabb érjenek. Az öreg már türelmetlenül lesi őket a dinnyeföld végén.

A kunyhó teteje megtépázva, a tányérrózsák kitördelve majd mind egy szálig, a dinnyeindák összegabalygatva.

— Nem piacozunk többet, a jég elintézett mindent! — mondja rekedten az öreg, úgy hogy Maris néninek elfehéredik az arca. Se búza se lakodalom se semmi. Ehhez le kell ülni, de azonnal, oda a kunyhó melletti lócára.

— Ezért dolgozott az ember, verje meg az isten az egész életet! — hörgi bele az átkát Kaszás bácsi a nagy pusztai semmibe. Honnan veszünk elő az árendát?

Az ökleit gyürkéli, aztán azt se.

— Többet nem csinállok bosztányt, semmit se csinállok... Csak gürcöl az ember, aztán sehun semmi. Honnan veszem elő az arendát, mond meg, honnan veszem elő? — mered rá a fáradt, elrévült asszonyra, mintha volna követelni való attól a kicsi, töpörödött asszonyi lélettől, aki most akár a megszidott gyerek, lehajtott fejrel tépegeti a ruhája rojtjait.

— Bánjátok is ti! Akár a süketnek beszélné az ember... — keseredik bele az öreg a még nagyobb keserőségeibe, s amannak a kettőnek fáj, hogy nem is kérdezi őket a piacozás felől.

Péter csendesesen nyújtja oda markában a pénzt.

— Itt van amit árultunk...

Aztán kiforgatja a zsebét.

Az anyának kicsordul a könnye ennek láttán, de el is dörzsöli azonnal a kezefejével.

Az öreget már a pénz megszámlálása foglalja le. Előbb a papírt aztán a vasat. Szaporán nyálag a hüvelykujján s ilyenkor a szája szélére tolja a szipkáját, hogy a füst ne marja ki a szemét. Két megvert szem-pár követi a mozdulatait. Péter az esti viharra gondol meg arra, hogy ez az ember nem is az, akit ő látott akkor a villámok fényinél. A dinnyeföld olyan, mint a temető.

Az öreg összetéveszti a számolást, sziszeg valamit, megcsóválja a fejét, aztán újakezdi. Ballangó szalad át a letarolt földeken. Olyan, mint egy bújosó, elszalasztott élet. Az öregnek gyöngyöz a homloka, pedig meleg sincs. Előtte viháncolnak a papírbankók. Gyilkolni szeretne. Végül abbahagyja, a vasakba csak úgy beletúr, mint a kártyás, aki a veszített összeget tolja oda a győztes nyerőnek.

— Hogy az istenbe? Vettetek valamit már megint?

— Má hogy vettünk volna? — mondja Maris néni panaszos önzéssel.

— Hát nem ennyi dinnye volt tán azon a kocsin?

— Hát mennyi?

Az öregnek már csikordult a foga. Türtöztette magát mégis.

— Jól elszórtátok, nem mondom...

Maris néninek ez jobban fáj, mint a hátbavágás. Csak bár ezt a gyereket ne bántaná. Lám, elfordul az is, csak tépedesi a tányérrózsán a jéglyukgatta leveleket. Panaszosan mondja:

— Nohát, ha még azt tudod mondani, hogy mink szórtuk el!..

— Hát mit gondoltok, mennyiért mentek el egyre-másra? Mi?! — csinál gyors számadást az öreg és pogány kihívással mered asszonya arcába.

Maris néni nem tud menekülni, átadja magát a sorsának.

— Nem bánom én, ha már azt tudod mondani, hogy... — itt elakad, mert nehéz sírni is, meg beszélni is.

— Nem bánod? — nyújtja meg a kérdést az öreg — azt mondd, hogy nem bánod? Hát akkor pusztulj a szemem elül, de azonnal!

Péter megserdül a sarkán. Az arca akár a halotté. Elesne tán, ha ne fogózna a konyhó falában.

— Eredj te is, anyáddal! — mordul rá Kaszás bácsi.

Péterben talán már nincs is élet. Úgy megy az után a szipogó, elűzött asszony után, mint aki koporsó után lépked.

S mögöttük, a magaeemelte konyhó tövében ott marad magára az öreg. Fölnéz a felhőkre, amik most nagyon alacsonyan járnak — panasszal, iszonyú kérdéssel a szemében nézi őket. Aztán felhajtja a nadrágja szárát és kezdi visszateregetni az indákat.

Cézanne: Pirosruhás nő